

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
دفتر امور اقتصادی

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان هرمزگان

گزارش نظارت بر اجرای برنامه الگوی کشت ملی محصولات کشاورزی
(استان هرمزگان)

سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲

تهیه و تدوین:

دکتر علیرضا نیکوئی، دکتر عبدالحسین عسکری، دکتر سید سعید مدرس نجف آبادی، دکتر عباس پورمیدانی و دکتر علیرضا توکلی

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر امور اقتصادی

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان هرمزگان

شناسنامه گزارش

عنوان: گزارش نظارت بر اجرای برنامه الگوی کشت ملی محصولات کشاورزی (استان هرمزگان) سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲

تهیه و تدوین: دکتر علیرضا نیکوئی، دکتر عبدالحسین عسکری، دکتر سید سعید مدرس نجف آبادی، دکتر عباس پورمیدانی و دکتر علیرضا توکلی

همکاران اصلی: مسعود گرگیج، لاله بشیرزاده، عبدالنبی باقری

نظارت و مشاوره: محمد قدیری ایبانه

تهیه و تنظیم: دفتر امور اقتصادی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

ویراستار فنی: عباس پورمیدانی

ناشر: سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

محل اجرا: استان هرمزگان

شمارگان (تیراژ): محدود

تاریخ شروع: ۱۴۰۱ به مدت ۱ سال و ۴ ماه

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۲

شماره ثبت:

تاریخ ثبت:

نشانی: تهران، بزرگراه شهید چمران، خیابان یمن، باغ کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

تلفن: ۲۲۴۰۲۳۰۰

فهرست مطالب

چکیده.....	۲
معرفی استان هرمزگان.....	۴
توانمندی‌ها و ظرفیت‌های استان در بخش کشاورزی.....	۴
تعریف الگوی کشت.....	۵
اهداف و رویکردهای برنامه.....	۵
تقسیم کار استانی در راستای اجرای برنامه عملیاتی.....	۶
ارزیابی اجرای الگوی کشت.....	۶
برنامه‌های آموزشی و ترویجی اجرا شده در استان هرمزگان.....	۱۴
مسائل و مشکلات اجرای برنامه در استان هرمزگان.....	۱۵
جمع بندی نهایی.....	۱۶

فهرست جداول

- جدول ۱ - سطح زیرکشت، عملکرد و تولید محصولات زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان..... ۸
- جدول ۳ - درجه مکانیزاسیون و ضریب نفوذ بذر گواهی شده در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان... ۱۱
- جدول ۴- وضعیت احداث گلخانه در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان..... ۱۲
- جدول ۵- وضعیت کودهای ازته، فسفره و پتاسه در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان..... ۱۳
- جدول ۶- فعالیتهای آموزشی- ترویجی..... ۱۴
- جدول ۷- درصد تحقق واقعی شاخصهای مختلف در برنامه ابلاغی در استان هرمزگان (۱۴۰۱-۰۲)..... ۱۵

فهرست شکل ها

شکل ۱- سطح زیر کشت محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان..... ۹

شکل ۲- تولید محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان..... ۹

چکیده

هدف از نظارت بر برنامه الگوی کشت پایش، ارزیابی، اصلاح و به‌هنگام‌سازی انتظارات پیش‌بینی شده و نتایج به دست آمده و ارائه بازخورد به عوامل تدوین کننده و اجرایی برنامه، به منظور برطرف نمودن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت آن و نظارت مستمر بر اجرای مناسب برنامه در راستای رویکردهای تعیین شده است. به منظور جمع‌بندی و تعیین میزان دست‌یابی به اهداف اصلی برنامه الگوی کشت در استان هرمزگان در سال زراعی ۱۴۰۱-۱۴۰۲، از شاخص ضریب تحقق استفاده گردید. بطوریکه در صورت تحقق هر یک از برنامه‌های ابلاغی بین ۹۰-۱۱۰ درصد ضریب تحقق یک، تحقق ۸۰ تا ۱۲۰ درصد ضریب تحقق ۰/۸، ۷۰ تا ۱۳۰ درصد ضریب تحقق ۰/۶ و در صورت تحقق کمتر از ۳۰ درصد برنامه ابلاغی، ضریب تحقق ۰/۲ - تعلق گرفت. میزان تحقق برنامه در استان هرمزگان در خصوص سطح زیر کشت محصولات مهم ۸۷٪، میزان تحقق برنامه در خصوص عملکرد محصولات ۱۰۲٪ و در خصوص تولید محصولات مهم این میزان ۹۶٪، میانگین درصد تحقق شاخص‌های مختلف ۷۳ درصد بود که با توجه به سال اول اجرای الگوی کشت می‌تواند میانگین تا حدودی قابل قبول باشد.

کلمات کلیدی: الگوی کشت، امنیت غذایی، پایداری منابع.

مقدمه

برنامه‌ی الگوی کشت ملی با هدف ارتقای امنیت غذایی کشور، حفاظت از منابع پایه سرزمینی، ارتقاء اشتغال و درآمد کشاورزان و با توجه ویژه به محدودیت منابع آب و خاک، تغییرات مولفه‌های اقلیمی، بروز خشکسالی‌های مستمر و با لحاظ نمودن توان سرزمینی، ملاحظات علمی و ظرفیت‌های اکولوژیکی کشور تدوین شده است. این برنامه مجموعه‌ای از سیاست‌ها، راهبردها و اقدامات عملی در سطح ملی و منطقه‌ای را شامل شده و به خلاءهای قانونی، حقوقی، دانشی و عوامل فنی، اجرایی، مالی، سیاستی و نرم‌افزاری موثر بر تولید پایدار محصولات کشاورزی تکیه دارد. در این برنامه تلاش می‌شود با ارتقای شاخص بهره‌وری، تولید بهبود یابد.

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی علاوه بر مسئولیت تدوین، براساس ابلاغیه شماره ۲۵۸۱۰/۰۲۰ مورخ ۱۴۰۱/۷/۲۶ وزیر محترم جهاد کشاورزی، عهده‌دار نظارت و پایش برنامه الگوی کشت ملی نیز می‌باشد که دستورالعمل نظارتی مربوطه طی نامه شماره ۳۱۵۶۷/۲۰۰ در تاریخ ۱۴۰۱/۱۱/۳۰ ابلاغ گردید.

هدف از نظارت بر برنامه الگوی کشت پایش، ارزیابی، اصلاح و به‌هنگام‌سازی انتظارات پیش‌بینی شده و نتایج به دست آمده و ارائه بازخورد به عوامل تدوین کننده و اجرایی برنامه، به منظور برطرف نمودن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت آن و نظارت مستمر بر اجرای مناسب برنامه در راستای رویکردهای تعیین شده است.

براساس دستورالعمل ابلاغی، دبیرخانه متمرکز نظارتی در ستاد سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی با هدف ارزیابی برنامه ملی تدوین شده، تشکیل و هدایت گروه‌های راهبر ملی و پایش مستمر و گزارش‌گیری مدیریتی تشکیل گردید. همچنین کارگروه استانی نظارت بر اجرای الگوی کشت با مسئولیت رئیس مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی هر استان و با حضور معاونین و مدیران سازمان جهاد کشاورزی استان‌ها، نمایندگان صنف کشاورزی با هدف ارزیابی برنامه ساختاری درون استانی الگوی کشت، احصاء چالش‌ها، مشکلات و موانع فنی، آموزشی، ترویجی و اجرائی در هر استان و نیز گروه نظارتی جهت نظارت میدانی بر برنامه الگوی کشت تشکیل گردیدند. جهت ارزیابی برنامه در سطح اجرایی (میدانی) از شاخص‌های کمی و قابل اندازه‌گیری در قالب جداول ۱۲ گانه استفاده گردید. در این گزارش ابتدا خلاصه‌ای از وضعیت اجرای الگوی کشت استان‌های

مختلف کشور براساس اطلاعات دریافتی از کارگروه‌های استانی ارائه و سپس وضعیت استان‌ها از نظر میزان دستیابی به اهداف برنامه در سال اول اجرای آن با یکدیگر مقایسه می‌گردند.

معرفی استان هرمزگان

استان هرمزگان یکی از استان‌های کشور جمهوری اسلامی ایران است که در جنوب آن، بین مختصات جغرافیایی ۲۵ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۲۸ درجه و ۵۷ دقیقه عرض شمالی و ۵۳ درجه و ۴۱ دقیقه تا ۵۹ درجه و ۱۵ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است. این استان حدود ۶۸ هزار کیلومتر مربع مساحت دارد که از این نظر، هشتمین استان کشور می‌باشد. هرمزگان از جهت شمال و شمال شرقی با استان کرمان، غرب و شمال غربی با استان‌های فارس و بوشهر، از شرق با سیستان و بلوچستان همسایه بوده و جنوب آن را آب‌های گرم خلیج فارس و دریای عمان در نواری به طول تقریبی ۹۰۰ کیلومتر دربرگرفته است.

استان هرمزگان با موقعیت و ویژگی خاص جغرافیایی و آب و هوای گرم و خشک و شرجی در نوار ساحلی بستر مهمی برای تولید محصولات باغی می‌باشد. استان هرمزگان دارای مساحت ۶۸ هزار کیلومترمربع و حدود یک میلیون و هشتصد هزار نفر جمعیت است. بخش کشاورزی یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های اقتصادی منطقه می‌باشد. کشت و تولید محصولات باغی در استان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و یکی از منابع بسیار مهم درآمدزایی و اشتغال به کار ساکنین منطقه محسوب می‌گردد. از مجموع جمعیت شاغل استان، ۱۸ درصد در بخش کشاورزی مشغول فعالیت هستند که شامل ۱۰۷ هزار واحد بهره‌برداری می‌باشد.

توانمندی‌ها و ظرفیت‌های استان در بخش کشاورزی

سطح زیر کشت محصولات کشاورزی استان هرمزگان در سال ۱۳۹۶، ۱۵۶۰۳۶ هکتار می‌باشد که ۷۹۱۴۱ هکتار به محصولات زراعی با سهم ۰/۷ درصد سهم کشور و ۷۶۸۹۵ هکتار به محصولات باغی با سهم ۲/۷ درصد از کشور، اختصاص دارد. میزان کل تولیدات کشاورزی استان در سال ۹۶ حدود ۲۱۷۵ هزارتن بوده است که ۱۶۳۹ هزارتن آن تولیدات زراعی، ۵۳۶ هزارتن آن تولیدات باغی می‌باشد. برخی محصولات باغی استان از قبیل انبه مقام اول و لیمو

ترش رتبه دوم را در کشور به خود اختصاص داده‌اند. بخش کشاورزی و منابع طبیعی این استان در توسعه اقتصادی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. با توجه به وجود ظرفیت‌های بالقوه و استفاده نشده بخش کشاورزی در استان، براحتی می‌توان با تزریق اعتبارات و افزایش توانمندی‌های حرفه‌ای در این بخش و تجاری کردن آن، بازدهی بسیار خوبی در مدت زمان کوتاه به دست آورد. این بخش قادر خواهد بود محصولات متنوع زراعی، باغی، آبزیان و گیاهان دارویی و صنعتی در حجم زیاد تولید نماید که خودکفایی و امنیت غذایی را بدنبال خواهد داشت.

تعریف الگوی کشت

الگوی کشت عبارت است از تدوین و اجرای نظام کشت محصولات کشاورزی (زراعی و باغی) مبتنی بر شرایط اقلیمی، بهره‌برداری بهینه از آب، خاک و گیاه متناسب با ظرفیت‌ها و مزیت اقتصادی کشور با رعایت کلیه مسائل علمی، فنی، مدیریتی و ملاحظات زیست محیطی در راستای دستیابی به تامین امنیت غذایی پایدار و اقتدار غذایی که باختصار تعیین هدفمند نوع محصول، مکان تولید و مقدار آن در بازه زمانی مشخص بیان می‌شود. به عبارت دیگر، الگوی کشت برنامه ساختاری و عملیاتی تحقق امنیت غذایی می‌باشد.

اهداف و رویکردهای برنامه

اهداف اصلی برنامه الگوی کشت مبتنی بر تعریف پیش گفته به شرح زیر می‌باشد:

(۱) امنیت غذایی و افزایش ضریب خوداتکائی به محصولات تولیدی

(۲) پایداری تولید

(۳) انقلاب بهره‌وری

(۴) صرفه‌جوئی ارزی

(۵) ارتقای شاخص‌های اقتصادی و تجاری ملی و بهره‌برداران

تقسیم کار استانی در راستای اجرای برنامه عملیاتی

اجرای الگوی کشت بدون مشارکت همه ارکان‌های موثر در سطح استان، میسر نخواهد بود لذا در استان هرمزگان برای اجرای مناسب الگوی کشت با سیاست‌های ابلاغی در سازمان جهاد کشاورزی کارگروه اجرایی الگوی کشت تشکیل گردید. اولین اقدام کارگروه هماهنگی بین ادارات مرتبط با الگوی کشت بوده که با برگزاری جلسات متعدد در جهت پیشبرد برنامه الگوی کشت اقدامات لازم انجام گرفت. کارگروه نظارت بر اجرای الگوی کشت در استان به ریاست رئیس مرکز تشکیل و بر اساس دستورالعمل نظارات، اقدامات و کار نظارتی را در استان انجام داده شد. بر اساس برنامه ابلاغی الگوی کشت محصولات زراعی استان برای سال زراعی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ جداول ۱۲ گانه الگوی کشت در استان تکمیل گردید که نتایج این جداول به تفکیک مورد بررسی و تحلیل آماری قرار گرفته است.

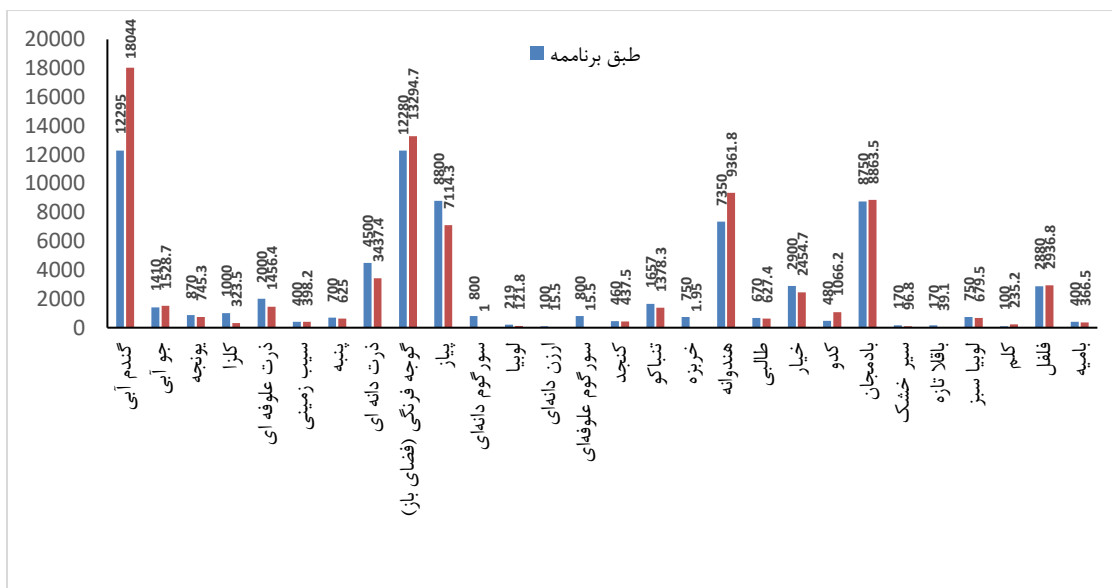
ارزیابی اجرای الگوی کشت

جدول ۱ سطح زیر کشت، عملکرد و تولید محصولات عمده زراعی در استان هرمزگان را در برنامه و میزان تحقق آن در سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲ نشان می‌دهد. همانگونه که مشاهده می‌شود از ۴۰ محصول مورد نظر ۲۸ محصول در استان کشت شده‌اند. سطح زیر کشت، عملکرد و تولید محصولات زراعی گندم، سیب‌زمینی، گوجه‌فرنگی و کدو انحراف معنی‌داری از برنامه ندارند. به‌طوری‌که انتظارات برنامه در خصوص سطح زیر کشت گندم ۱۴۷ درصد، عملکرد ۸۸ درصد و تولید آن حدود ۱۲۹ درصد محقق شده است. سطح زیر کشت سیب‌زمینی ۱۰۰ درصد، عملکرد آن ۱۱۰ درصد و تولید آن ۱۰۹ درصد تحقق یافته است. سطح زیر کشت گوجه‌فرنگی ۱۰۸ درصد، عملکرد آن ۱۰۷ درصد و تولید آن ۱۱۷ درصد تحقق یافته است. سطح زیر کشت کدو ۲۲۲ درصد، عملکرد آن ۱۰۳ درصد و تولید آن ۲۲۹ درصد تحقق یافته است. از طرفی اهداف برنامه در خصوص کشت محصولات لوبیا، سورگوم دانه‌ای و علوفه‌ای و ارزن علوفه‌ای محقق نگردیده است. سطح زیر کشت گوجه‌فرنگی، هندوانه، کدو و کلم بسیار بیشتر از برنامه ابلاغی بوده است. علت افزایش سطح زیر کشت این محصولات جنبه اقتصادی داشته و زارعین بیشتر به دنبال سودآوری می‌باشند، لذا با توجه به سودآوری این محصولات برای کشاورز، افزایش چشمگیری در سطح زیر کشت این محصولات داشته است. باید توجه داشت با ابلاغ دستوری نمی‌توان کشاورزان را مجاب نمود سطح زیر کشت را کاهش دهند. لذا سیاست

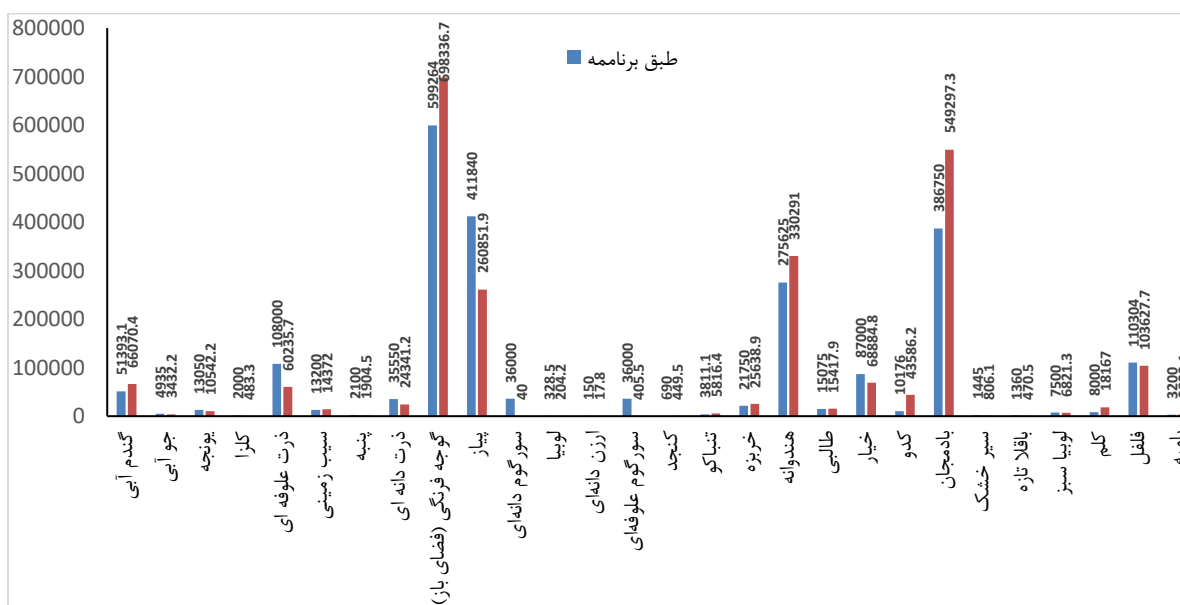
حمایتی و قیمت تضمینی متناسب با الگوی کشت برای محصولات زراعی هدف، می‌تواند راهکار مناسبی باشد. بیشترین انحراف از برنامه در کشت کلم مشاهده می‌گردد به‌طوری که سطح زیرکشت آن از ۱۰۰ هکتار در برنامه به ۲۳۵ هکتار و به تبع آن تولید نیز بسیار بیشتر از برنامه اتفاق افتاده است. کلزا یکی از محصولاتی است که درصد تحقق آن هم در سطح زیرکشت و هم در میزان تولید درصد پایینی است. علت کاهش تولید می‌توان به عدم رعایت اصول فنی کاشت از جمله عدم رعایت تاریخ مناسب، عدم تغذیه مناسب و عدم مبارزه به موقع با علف‌های هرز از طرف کشاورزان اشاره نمود.

جدول ۱- سطح زیر کشت، عملکرد و تولید محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان
(سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

سال ۱۴۰۱-۰۲ (تحقق شده)						سال ۱۴۰۱-۰۲ (طبق برنامه)			نوع محصول
درصد تحقق	تولید (تن)	درصد تحقق	عملکرد (کیلوگرم در هکتار)	درصد تحقق	سطح (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد (کیلوگرم در هکتار)	سطح (هکتار)	
۱۲۸/۵۶	۶۶۰۷۰/۴	۸۷/۶	۳۶۶۱/۶۳	۱۴۶/۷۵	۱۸۰۴۴	۵۱۳۹۳/۱	۴۱۸۰	۱۲۲۹۵	گندم آبی
۶۹/۵۵	۳۴۳۲/۲	۶۴/۲	۲۲۴۵/۲	۱۰۸/۴	۱۵۲۸/۷	۴۹۳۵	۳۵۰۰	۱۴۱۰	جو آبی
۸۰/۷۸	۱۰۵۴۲/۲	۹۴/۲۹	۱۴۱۴۴/۹	۸۵/۶۶	۷۴۵/۳	۱۳۰۵۰	۱۵۰۰۰	۸۷۰	یونجه
۲۴/۱۶	۴۸۳/۳	۷۴/۶۹	۱۴۹۳/۹۷	۳۲/۳۵	۳۲۳/۵	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۱۰۰۰	کلزا
۵۵/۸۷	۶۰۳۳۵/۷	۷۶/۷۲	۴۱۴۲/۹۷ ۷	۷۲/۸۲	۱۴۵۶/۴	۱۰۸۰۰۰	۵۴۰۰۰	۲۰۰۰	ذرت علوفه ای
۱۰۸/۹	۱۴۳۷۲	۱۰۹/۳۷	۳۶۰۹۲/۴	۹۹/۵۵	۳۹۸/۲	۱۳۲۰۰	۳۳۰۰۰	۴۰۰	سیب زمینی
۹۰/۶۹	۱۹۰۴/۵	۱۰۱/۵۷	۳۰۴۷/۲	۸۹/۲۸	۶۲۵	۲۱۰۰	۳۰۰۰	۷۰۰	پنبه
۶۸/۴۷	۲۴۳۴۱/۲	۸۹/۶۴	۷۰۸۱/۲۸	۷۶/۳۸	۳۴۳۷/۴	۳۵۵۵۰	۷۹۰۰	۴۵۰۰	ذرت دانه ای
۱۱۶/۵	۶۹۸۳۳۶/۷	۱۰۷/۶۴	۵۲۵۲۷/۴	۱۰۸/۳	۱۳۲۹۴/۷	۵۹۹۲۶۴	۴۸۸۰۰	۱۲۲۸۰	گوجه فرنگی (فضای باز)
۶۳/۳	۲۶۰۸۵۱/۹	۷۸/۳۴	۳۶۶۶۵/۸	۸۰/۸	۷۱۱۴/۳	۴۱۱۸۴۰	۴۶۸۰۰	۸۸۰۰	پیاز
۰/۱۱	۴۰	۸۸/۸۹	۴۰۰۰۰	۰/۱۲۵	۱	۳۶۰۰۰	۴۵۰۰۰	۸۰۰	سورگوم دانه ای
۶۲/۱۶	۲۰۴/۲	۱۱۱/۸۷	۱۶۷۶/۵۲	۵۵/۶۱	۱۲۱/۸	۳۲۸/۵	۱۵۰۰	۲۱۹	لویا
۱۱/۸۷	۱۷/۸	۷۶/۵۶	۱۱۴۸/۳۹	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۵۰	۱۵۰۰	۱۰۰	ارزن دانه ای
۱/۱۲	۴۰۵/۵	۵۸/۱۴	۲۶۱۶۱/۳	۱/۹۴	۱۵/۵	۳۶۰۰۰	۴۵۰۰	۸۰۰	سورگوم علوفه ای
۶۵/۱۴	۴۴۹/۵	۶۸/۴۹	۱۰۲۷/۴	۹۵/۱	۴۳۷/۵	۶۹۰	۱۵۰۰	۴۶۰	کنجد
۱۵۲/۶	۵۸۱۶/۴	۱۸۳/۵	۴۲۲۰	۸۳/۱۸	۱۳۷۸/۳	۳۸۱۱/۱	۲۳۰۰	۱۶۵۷	تنباکو
۱۱۷/۹	۲۵۶۳۸/۹	۸۰/۷	۲۳۴۱۴/۵	۱۴۶	۱/۹۵	۲۱۷۵۰	۲۹۰۰۰	۷۵۰	خریزه
۱۱۹/۸	۳۳۰۲۹۱	۹۴/۰۸	۳۵۲۸۰/۷	۱۲۷/۳۷	۹۳۶۱/۸	۲۷۵۶۲۵	۳۷۵۰۰	۷۳۵۰	هندوانه
۱۰۲/۳	۱۵۴۱۷/۹	۱۰۹/۲	۲۴۵۷۴/۳	۹۳/۶۴	۶۲۷/۴	۱۵۰۷۵	۲۲۵۰۰	۶۷۰	طالبی
۷۹/۲	۶۸۸۸۴/۸	۹۳/۵	۲۸۰۶۲/۴	۸۴/۶۴	۲۴۵۴/۷	۸۷۰۰۰	۳۰۰۰۰	۲۹۰۰	خیار
۲۲۹	۲۳۳۲۸/۵	۱۰۳	۲۱۸۸۰	۲۲۲/۱	۱۰۶۶/۲	۱۰۱۷۶	۲۱۲۰۰	۴۸۰	کدو
۱۴۲/۰۳	۵۴۹۲۹۷/۳	۱۴۰/۲	۶۱۹۷۲/۹	۱۰۱/۳	۸۸۶۳/۵	۳۸۶۷۵۰	۴۴۲۰۰	۸۷۵۰	بادمجان
۵۵/۸	۸۰۶/۱	۹۷/۹۷	۸۳۲۷/۵	۵۶/۹	۹۶/۸	۱۴۴۵	۸۵۰۰	۱۷۰	سیر خشک
۳۴/۶	۴۷۰/۵	۱۵۰/۴	۱۲/۳	۲۳	۳۹/۱	۱۳۶۰	۸۰۰۰	۱۷۰	باقلا تازه
۹۰/۹۵	۶۸۲۱/۳	۱۰۰/۴	۱۰۰۳۸/۷	۹/۶	۶۷۹/۵	۷۵۰۰	۱۰۰۰۰	۷۵۰	لویا سبز
۲۲۷/۰۸	۱۸۱۶۷	۹۶/۵۵	۷۷۲۴۰/۶	۲۳۵/۲	۲۳۵/۲	۸۰۰۰	۸۰۰۰۰	۱۰۰	کلم
۹۳/۹	۱۰۳۶۲۷/۷	۹۲/۱	۳۵۲۸۵/۹	۱۰۱/۹۷	۲۹۳۶/۸	۱۱۰۳۰۴	۳۸۳۰۰	۲۸۸۰	فلفل
۱۱۹/۸	۳۸۳۳/۱	۱۳۰/۷	۱۰۴۵۸/۶	۹۱/۶	۳۶۶/۵	۳۲۰۰	۸۰۰۰	۴۰۰	بامیه

شکل ۱ - سطح زیر کشت محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان (سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

شکل ۲- تولید محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان (سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

یکی از اهداف برنامه، تحلیل فرآیند اجرای سیستم‌های آبیاری در راستای افزایش راندمان آبیاری و کاهش تلفات آب است. جدول ۲ وضعیت و سطح اجرای سیستم‌های آبیاری نوین در استان هرمزگان در سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲ را نشان

می‌دهد. طبق گزارش دریافتی از استان در اکثر محصولات زراعی میزان و سطح اجرای سیستم‌های آبیاری نوین مطلوب نیست.

افزایش ضریب مکانیزاسیون برای ارتقای بهره‌وری و کاهش ضایعات ضروریست. طبق گزارش ناظر استان هرمزگان و اطلاعات دریافتی، اهداف برنامه در افزایش ضریب مکانیزاسیون در سال زراعی جاری در محصولات مختلف تقریباً محقق شده است (جدول ۳). اما میزان تحقق اهداف برنامه در افزایش ضریب نفوذ بذر گواهی شده در محصولات استراتژیک گندم و جو یک مقدار پائین بوده است. علت کاهش ضریب نفوذ بذر گواهی شده می‌توان به اختلاف قیمت خرید گندم و فروش بذر اصلاح شده اشاره نمود که زارعین ترجیح می‌دهند از بذور خود مصرفی استفاده نمایند. با توجه به اهمیت این ضریب در دستیابی به عملکرد پتانسیل در محصولات زراعی، لازم است به این موضوع توجه و اقدامات ضروری در خصوص افزایش ضریب نفوذ بذر در سطح استان صورت گیرد.

جدول ۳- درجه مکانیزاسیون و ضریب نفوذ بذر گواهی شده در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان (سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

سال ۱۴۰۰-۰۱		سال ۱۴۰۱-۰۲ (طبق برنامه)		سال ۱۴۰۱-۰۲ (محقق شده)	
نوع محصول	درجه مکانیزاسیون کشاورزی (درصد)	ضریب نفوذ بذر گواهی شده (درصد)	درجه مکانیزاسیون کشاورزی (درصد)	ضریب نفوذ بذر گواهی شده (درصد)	درصد تحقق
گندم آبی	۸۱	۶۰	۸۴	۸۰	۸۱
جو آبی	۲۵	۵۰	۵۱	۷۰	۷۰
یونجه	۷۵	۹۰	۸۴	۹۰	۸۹
کلزا	۹۸	۱۰۰	۹۹	۱۰۰	۱۰۰
ذرت علوفه ای	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
سیب زمینی	۱۰۰	۸۵	۱۰۰	۹۰	۹۴
پنبه	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
ذرت دانه ای	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
گوچه فرنگی (فضای باز)	۰	۱۰۰	۰	۱۰۰	۱۰۰
پیاز	۰	۱۰۰	۱	۱۰۰	۱۰۰
سورگوم دانه ای	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
لویا	۵	۷۰	۲۴	۷۵	۹۳
ارزن دانه ای	۲۰	۱۰۰	۲۰	۱۰۰	۱۰۰
سورگوم علوفه ای	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
کنجد	۲۰	۶۰	۲۲	۷۰	۸۶

جدول ۴ وضعیت احداث گلخانه در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان در سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲ را نشان می‌دهد. میزان تحقق برنامه احداث گلخانه در مجموع استان ۴۲ درصد است، ولی پراکنش تحقق برنامه در شهرستان‌های مختلف مناسب نیست. به‌طوری‌که در شهرستان‌های پارسیان، رودان و میناب بسیار بیش از برنامه ولی در شهرستان‌های بندرلنگه، بستک و بندرعباس بسیار کمتر از برنامه بوده است.

جدول ۴- وضعیت احداث گلخانه در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان (سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

شهرستان	سال پایه	هدف ۵ ساله	تحقق در سال ۰۲-۱۴۰۱	درصد تحقق
حاجی‌آباد	۱۵۶	۴۵۰	۱۵۰	۳۳/۳
میناب	۹	۱۶۵	۸۰/۷	۴۹
پارسیان	۱۰	۷۰	۶۹	۹۸/۶
رودان	۱۳۱	۴۰۰	۲۱۰/۸	۵۲/۷
خمیر	۷	۵۵	۱۴	۲۵/۵
بندرلنگه	۵	۶۰	۰	۰
بندرعباس	۱۹	۷۵	۱۳	۱۷/۳
بستک	۱۳	۱۰	۱	۱۰
جمع	۳۵۰	۱۲۸۵	۵۳۸/۵	۴۱/۹۰

جدول ۵ وضعیت کودهای ازته، فسفره و پتاسه در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان در سال زراعی ۰۲-۱۴۰۱ را نشان می‌دهد. با توجه به تخصیص صورت گرفته، میزان مصرف کود اوره در اکثر محصولات مخصوصا محصولات استراتژیک و مهم تقریبا طبق برنامه بوده است. ولی میزان تخصیص و مصرف کودهای فسفره و بخصوص پتاسه خیلی کمتر از برنامه بوده است. یکی از دلایل پائین بودن عملکرد بعضی محصولات شاید به دلیل عدم تخصیص یا پائین بودن مصرف کودهای فسفره و پتاسه باشد.

جدول ۵- وضعیت کودهای ازته، فسفره و پتاسه در برنامه و میزان تحقق آن در استان هرمزگان (سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲)

سال ۱۴۰۰-۰۱											
سال ۱۴۰۱-۰۲ (طبق برنامه)						سال ۱۴۰۱-۰۲ (محقق شده)					
نوع محصول	کود ازته	کود فسفره	کود پتاسه	کود ازته	کود فسفره	کود پتاسه	کود ازته	درصد تحقق	کود فسفره	کود پتاسه	درصد تحقق
گندم آبی	۴۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۴۳۰۳	۲۸۸۹	۲۲۷۵	۵۹۰۳	۱۳۷	۱۶۸۷	۵۸	۱۱۸۱
جو آبی	۳۳۴	۱۲۵	۱۶۷	۳۵۲	۲۸۲	۲۲۶	۲۷۰	۷۶/۷	۱۳۵	۴۸	۹۰
کلزا	۱۲۰	۳۶	۴۸	۳۵۰	۲۰۰	۱۵۰	۹۸	۲۸	۵۰	۲۵	۳۳
ذرت علوفه ای	۲۸۵	۷۱	۹۵	۸۰۰	۴۰۰	۲۶۰	۶۷۵	۸۴	۲۵	۶	۸/۵
سیب زمینی	۴۰	۴	۴۰	۸۰	۶۰	۴۰	۹۹/۵	۱۲۴	۱۲	۲۰	۲
پنبه	۲۲۰	۸۳	۱۱۰	۲۱۰	۱۰۵	۷۰	۱۱۴	۵۴	۴۳	۴۱	۲۸/۵
ذرت دانه ای	۱۱۴۰	۲۸۵	۳۸۰	۱۸۰۰	۶۷۵	۵۸۵	۲۲۱۷	۱۲۳	۸۲	۱۲	۸۲
گوجه فرنگی (فضای باز)	۸۶۳	۳۴۵	۸۰۵	۲۰۷۰	۲۰۷۰	۱۹۳۲	۱۳۶۲	۶۶	۲۰۵	۱۰	۶۸
پیاز	۸۹۰	۸۹	۶۶۸	۸۸۰	۱۳۲۰	۱۰۵۶	۷۴۸	۸۵	۱۵۰	۱۱/۴	۳۸
لویا	۴۴	۱۷	۲۲	۴۴	۳۳	۲۲	۳۰	۶۸	۲/۵	۷/۵	۰
ارزن دانه ای	۶/۵	۵	۶/۵	۲۵	۱۵	۱۰	۳/۸	۱۵/۲	۰/۵۱	۴	۰
کنجد	۱۷۳	۱۳۰	۱۷۳	۴۶	۶۹	۴۶	۶۷	۱۴۵	۹	۱۳	۰
خریزه	۶۵	۶/۵	۶۵	۱۵۰	۱۱۲	۷۵	۱۷۰	۱۱۳	۳۳	۲۹/۵	۵/۵
هندوانه	۵۶۱	۷۵	۵۶۱	۱۴۷۰	۱۱۰۲	۷۳۵	۹۵۵	۶۵	۹۶	۸/۷	۴۸
طالبی	۶۰	۶	۶۰	۱۳۴	۱۰۰	۶۷	۶۳	۴۷	۱۹	۱۹	۳/۲
خیار	۲۸۹	۲۹	۲۱۷	۲۹۰	۴۳۵	۲۹۰	۳۶۸	۱۲۷	۲۵	۵/۷	۱۲/۳
کدو	۴۳	۴/۳	۴۳	۹۶	۷۲	۴۸	۱۰۲	۱۰۶	۲۰	۲۸	۵
بادمجان	۹۵۰	۹۵	۷۱۲	۸۷۵	۱۳۱۲	۸۷۵	۱۳۳۲	۱۵۲	۱۳۳	۱۰	۴۴/۴
سیر خشک	۱۷	۲	۱۷	۳۴	۲۶	۱۷	۲۴	۷۰	۲	۷/۷	۰/۵
باقلا تازه	۱۷	۲	۱۷	۳۴	۱۶	۱۷	۹/۸	۲۹	۰/۷۸	۵	۰/۱۶
لویا سبز	۸۰	۸	۸۰	۷۵	۷۵	۷۵	۱۰۲	۱۳۶	۱۳/۶	۱۸	۳/۴
کلم	۱۰	۱	۱۰	۲۰	۱۵	۱۰	۳۵	۱۷۵	۴/۷	۳۱	۱/۲
فلفل	۲۱۶	۲۹	۲۱۶	۲۸۸	۴۳۲	۲۸۸	۴۴۱	۱۵۳	۵۹	۱۴	۱۴/۷
بامیه	۴۰	۴	۴۰	۸۰	۶۰	۴۰	۵۵/۴	۶۹	۷/۴	۱۲	۱/۸۵

برنامه‌های آموزشی و ترویجی اجرا شده در استان هرمزگان

یکی از اهداف برنامه الگوی کشت اجرای فعالیت‌های ترویجی و آموزشی در راستای تدوین الگوی کشت می‌باشد که در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۲ تحقق اهداف برنامه با برنامه‌های پیشنهادی پیشرفت نسبتاً خوبی داشته و انطباق برنامه با اهداف تا حدودی متناسب بوده است. تنها در برنامه روز مزرعه، هفته انتقال یافته‌ها و طرح‌های تحقیقی - ترویجی درصد تحقق پایین بوده است و دوره آموزش بر خط در بستر شبکه شاک که محل استقرار آن در مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان می‌باشد رشد قابل توجهی داشته است. آموزش غیرحضوری در بستر شبکه برکت ۸۰ درصد تحقق یافته است. در بقیه فعالیت‌های ترویجی درصد تحقق تقریباً خوب بوده است.

جدول ۶- فعالیت‌های آموزشی- ترویجی

عنوان فعالیت (تعداد)	سال ۱۴۰۰-۰۱	طبق برنامه ۱۴۰۱-۰۲	پیشنهادی ۱۴۰۲	تحقق سال ۱۴۰۱-۰۲	درصد تحقق
اعزام تیم‌های یاوران تولید	۸	۱۲	۱۵	۹	۶۰
دوره‌های مهارت آموزی بهبود و ارتقایی مهارت فنی	۳۱۹	۲۸۵	۲۹۰	۳۱۴	۱۰۰
روزهای مزرعه	۱۰	۳۹۴	۱۴۲	۱۸	۱۲
روز انتقال یافته‌های تحقیقاتی	۸	۲۰	۱۸	۱۰	۵۵
هفته انتقال یافته‌های تحقیقاتی	۴	۸	۱۰	۴	۴۰
دوره‌های ترویجی	۸۰	۲۵۶	۲۳۰	۱۸۵	۸۰
کارگاه ترویجی	۱۲۳	۳۸۲	۱۴۰	۹۶	۶۹
بازدیدهای ترویجی	۷۴	۴۴	۳۵	۴۴	۱۲۵
دوره‌های آموزشی آموزش برخط با استفاده از شبکه شاک	۲۳۳	۱۶۰	۱۲۰	۱۰۵	۸۸
غیرحضوری آموزش برخط با استفاده از شبکه برکت	۲۶	۳۰	۱۵	۱۲	۸۰
طرح‌های تحقیقی- ترویجی	۲	۳	۱۳	۴	۳۱
ارتباطات انفرادی و چهره به چهره	۲۴۰۸۷	۳۶۰۰۰	۵۹۰۰۰	۳۶۸۶۳	۶۲

مسائل و مشکلات اجرای برنامه در استان هرمزگان

- ۱-عدم هماهنگی بین امور آب با سیاست الگوی کشت
- ۲-عدم سیاست تشویقی جهت اجرای الگوی کشت
- ۳-توزیع نامناسب نهاده‌ها در بین محصولات زراعی
- ۴-عدم اجرای قیمت تضمینی محصولات زراعی

توصیه‌های فنی ارائه شده

- ۱-هماهنگی با امور آب استان در خصوص سیاست های تعیین الگوی کشت محصولات زراعی
- ۲-متناسب سازی توزیع نهاده به موقع به زارعین در فصل کشت
- ۳-اعلام قیمت تضمینی محصولات قبل از سال زراعی

جدول ۷- درصد تحقق واقعی شاخص‌های مختلف در برنامه ابلاغی در استان هرمزگان (۱۴۰۱-۰۲)

شاخص	درصد تحقق واقعی برنامه ابلاغی (%) سال ۱۴۰۱-۰۲
سطح زیر کشت	۸۷/۳۲
عملکرد محصولات	۱۰۲
تولید	۹۶
اجرای سیستم های آبیاری نوین	-
درجه مکانیزاسیون کشاورزی	۱۰۵
ضریب نفوذ بذر گواهی شده	۹۶
احداث گلخانه	۴۲
کود از ته*	۹۴
کود فسفره*	۱۸
کود پتاسه*	۱۲
میانگین درصد تحقق شاخص ها	۷۳

جمع بندی نهایی

- سطح زیر کشت محصولات عمده زارعی مانند گندم، جو، سیب زمینی و گوجه فرنگی تفاوت چندانی با برنامه نداشته و انتظارات برنامه الگوی کشت در سال اول اجرای برنامه محقق شده و مناسب ارزیابی می شود.
- در جو سطح زیر کشت با اهداف برنامه تطابق دارد، اما میزان تولید این محصول ۶۴ درصد تحقق یافته است و دلیل پائین بودن عملکرد عدم رعایت اصول فنی کاشت و داشت و همچنین عدم تخصیص نهاده های کشاورزی و خرید تضمینی همانند محصول گندم بوده است. لذا برای رفع این مشکل بایستی دولت در سیاست قیمت تضمینی و محصول جو تجدید نظر نماید تا زارعین از کشت این محصول متضرر نشوند و در سال های آتی برنامه الگوی کشت، شاهد افزایش در سطح زیر کشت و عملکرد این محصول باشیم.
- سطح زیر کشت کنجد با اهداف برنامه تطابق دارد، اما از نظر تولید با اهداف برنامه فاصله دارد. برای رفع این مشکل بایستی با برگزاری کلاس های آموزشی و آگاه نمودن کشاورزان با اصول فنی کاشت و انجام کشت مکانیزه و خرید تضمینی این محصول عملکرد آن را بالا برد.
- درصد تحقق سطح زیر کشت و میزان تولید کلزا درصد پائینی است. علت کاهش تولید را می توان به عدم رعایت اصول فنی کاشت از جمله عدم رعایت تاریخ کاشت مناسب، عدم تغذیه مناسب و عدم مبارزه به موقع با علف های هرز از طرف کشاورزان اشاره نمود.
- در خصوص محصولات کلزا، ارزن و سورگوم از نظر سطح زیر کشت و تولید با اهداف برنامه تفاوت داشته که بایستی با برنامه ریزی مناسب در سال های آتی سطح زیر کشت به اهداف برنامه نزدیک تر شود.
- استان در زمینه اجرای سیستم آبیاری در راستای افزایش بهره وری آب عملکرد خوبی نداشته است.
- اهداف برنامه در افزایش ضریب مکانیزاسیون در سال زراعی جاری در محصولات مختلف بخوبی محقق شده است. اما میزان تحقق اهداف برنامه در افزایش ضریب نفوذ بذر گواهی شده در محصولات استراتژیک گندم و جو یک مقدار پائین بوده است. علت کاهش ضریب نفوذ بذر گواهی شده را می توان به اختلاف قیمت خرید گندم و فروش بذر اصلاح شده اشاره نمود که زارعین ترجیح می دهند از بذور خود مصرفی استفاده نمایند. با توجه به اهمیت

این ضریب در دستیابی به عملکرد پتانسیل در محصولات زراعی، لازم است به این موضوع توجه و اقدامات ضروری در خصوص افزایش ضریب نفوذ بذر گواهی شده در سطح استان صورت گیرد.

- با توجه به تخصیص صورت گرفته، میزان مصرف کود اوره در اکثر محصولات مخصوصا محصولات استراتژیک و مهم تقریبا طبق برنامه بوده است. ولی میزان تخصیص و مصرف کودهای فسفره و بخصوص کودهای پتاسه در اکثر محصولات خیلی کمتر از برنامه بوده است.

- برنامه آموزشی و ترویجی به غیر از برنامه روز مزرعه، هفته انتقال یافته‌ها و طرح‌های تحقیقی - ترویجی به‌طور کلی مناسب بوده و برای سال اول قابل قبول می‌باشد.

- در مجموع اجرای برنامه در سال اول اجرا در استان هرمزگان با اهداف برنامه الگوی کشت ابلاغی قابل قبول ارزیابی می‌شود، برای تحقق بیشتر برنامه در سال‌های آتی اجرای الگوی کشت و در جهت رفع نواقص برنامه ۱۴۰۲- ۱۴۰۱ بایستی تلاش نمود. اصلاح و تحقق این برنامه نه تنها همت مدیران استانی را طلب می‌نماید، بلکه بایستی سیاستمداران و مسئولین محترم وزارت جهاد کشاورزی با همکاری نهادهای حاکمیتی و مجلس شورای اسلامی در خصوص تصویب قوانین حمایتی در زمینه الگوی کشت همکاری لازم را داشته باشند.

Monitoring report on the implementation of the program of the national cultivation model of agricultural products in Hormozgan province for the crop

Abstract

The purpose of monitoring the cultivation pattern program is to monitor, evaluate, modify, and update the expected expectations and the results obtained, and provide feedback to the agents who compile and implement the program, in order to eliminate its weaknesses and strengthen its strengths. and continuous monitoring of the proper implementation of the program in line with the determined approaches. In order to summarize and determine the degree of achievement of the main goals of the cultivation pattern program in Hormozgan province in the crop year ۱۴۰۲-۱۴۰۱, the realization coefficient index was used. So that in case of realization of any of the notified programs between ۹۰-۱۱۰٪, the realization factor is ۱, ۸۰-۱۲۰٪ realization factor is ۰.۸, ۷۰-۱۳۰٪ realization factor is ۰.۶. And in case of realization of less than ۳۰٪ of the notified program, the realization coefficient of ۰.۳ was awarded. The degree of realization of the plan in Hormozgan province regarding the cultivated area of important crops was ۸۷٪, the degree of realization of the plan regarding the performance of crops was ۱۰۲٪ and regarding the production of important crops this amount was ۹۶٪, the average percentage of realization of various indicators was ۷۳٪, which according to the year First, the implementation of the cultivation pattern can be an somewhat acceptable average.

Keywords: cultivation pattern, food security, resource sustainability.